

РЕНДЮК
Теofil Георгійович —
доктор історичних наук,
провідний науковий
співробітник відділу
«Український
етнологічний центр» Інституту
мистецтвознавства,
фольклористики та етнології
ім. М.Т. Рильського НАН
України

ГЛОБАЛЬНЕ УКРАЇНСТВО — НОВИЙ СОЦІОКУЛЬТУРНИЙ ФЕНОМЕН У СУЧАСНОМУ СВІТІ

У статті досліджено нове планетарне явище — глобальне українство, яке вперше в історії України тісно об'єднало десятки мільйонів наших співвітчизників із-за кордону з Батьківщиною. Підкреслено, що вирішальним чинником у появі сучасного глобального українства є розпочата 24 лютого 2022 р. повномасштабна фаза російсько-української війни, яка спровокувала п'яту хвилю еміграції з України у світ. Проаналізовано ідентифікаційну сутність глобального українства як фактора забезпечення єдності України і закордонних українців. Зроблено висновок про те, що глобальне українство стає важливим чинником досягнення перемоги українського народу в нинішній війні та перспективного відродження країни у післявоєнний період.

Ключові слова: війна, вимушені переселенці, закордонні українці, діаспора, глобальне українство, ідентифікаційна цілісність.

У складних умовах нинішньої загарбницької війни Росії проти України особливої актуальності набувають уважне вивчення та застосування на практиці всіх наявних чинників національного та світового масштабів, які можуть істотно впливати на досягнення українським народом не лише переможного завершення війни, а й успішного післявоєнного відновлення країни. Одним із нових факторів такого роду стають об'єднані зусилля Української держави та десятків мільйонів закордонних українців, які в умовах глобалізації сучасного світу, завдяки величезному власному людському та креативному потенціалу, виконують надважливу місію з усебічної підтримки історичної Батьківщини у скрутний для неї час. Глобалізація світу, яка невпинно триває впродовж останніх десятиліть, відіграла в цьому плані виключно позитивну роль.

На наш погляд, вдалу дефініцію феномену глобалізації загалом дав Михайло Степико: «Глобалізація — це об'єктивний процес, що ставить перед сучасними культурами проблему можливості існування унікальних національних ареалів на кар-

ті сучасного світу на шляхах його об'єднання в єдиний економічний і культурний організм»¹.

Однак у цій статті предметом нашого обговорення є глобальне українство як одне з яскраво виражених явищ, пов'язаних з глобалізацією світу. У цьому контексті варто наголосити на тому, що сучасне глобальне українство має власний історичний прецедент: його підвалини закладено закордонним українством, яке після розпаду СРСР у зростаючих масштабах поширювалося по всьому світу. Йдеться про дещо підзабутий і негативний для України процес «витоку мізків» 1990-х років та про понад 3 млн трудових емігрантів перших двох десятиліть XXI ст. Тривалий час терміном «закордонне українство» оперував створений у 1967 р. Світовий конгрес українців (СКУ), до складу якого впродовж понад пів століття входили організації українців лише з 40 країн світу. Починаючи з 1992 р., СКУ став проводити всесвітні форуми українців, що сприяло поступовому переходу до нинішнього глобального українства.

Слід зазначити, що за перші 30 років незалежності Української держави в структурі Міністерства закордонних справ України функціонували різного рівня підрозділи з питань «закордонного українства», однак вони скоріше спостерігали, ніж реально допомагали нашим співвітчизникам. Отже, процес становлення закордонного українства як важливий етап появи нинішнього глобального українства відбувався до початку нинішньої російсько-української війни переважно завдяки зусиллям СКУ, без визначальної ролі України в його розгортанні. Показовим маркером того періоду було те, що лише 5 % емігрантів з України пострадянського періоду долучалися до організаційного життя наявних тоді зарубіжних українських громад, а більша частина з них не мали тісних зворотних зв'язків з Батьківщиною. За це відповідальна й сама Україна, яка, посиляючись на відсутність фінансових ресурсів, надто мало приділяла уваги діаспорі, нещодавнім на той час емігрантам та автохтонним українцям,

¹ Степико М.Т. *Українська ідентичність: феномен і застави формування*. Київ: НІСД, 2011. С. 4. <https://surl.li/gabezp>

які компактно проживали на власних етнічних землях, тобто в прикордонних з історичною Батьківщиною регіонах.

Проте нинішнє глобальне українство є зовсім іншим, новим соціокультурним явищем. Із появою глобального українства істотно змінилися і співвідношення відповідних організаційно-статистичних показників: якщо до повномасштабної агресії РФ проти України СКУ оперував цифрою лише в понад 20 млн представників тодішнього закордонного українства, то після 24 лютого 2022 р. глобальне українство, за словами президента СКУ Павла Грода, об'єднує вже 65 млн українців, які наразі проживають в Україні та в понад 140 зарубіжних державах. А найважливішою характерною ознакою нинішнього глобального українства є те, що воно якнайтісніше поєднало три суголосні складові, чого не було раніше, а саме: Україну з її нинішнім 30-мільйонним населенням, попереднє закордонне українство, чисельність якого до війни становила понад 20 млн осіб, та нову, майже 7-мільйонну хвилю вимушених переселенців воєнного часу. І це без урахування щонайменше 2,5 млн мешканців України, серед яких 20 тис. дітей, здебільшого примусово вивезених до Росії. А також не враховуючи тисяч українських переселенців до зарубіжних країн, які там не стоять на жодному обліку. Тому поняття «глобальне українство» істотно відрізняється від попереднього «закордонного українства» як за своїм ареалом поширення, так і за чисельністю.

Отже, сучасне глобальне українство — це ідентифікаційна цілісність планетарного масштабу, покликана забезпечити єдність України та закордонних українців через просування національних інтересів нашої держави та базових цінностей українського народу — мови, культури, історії, духовності, звичаїв, обрядів та народно-побутових традицій. Важливо підкреслити, що глобальне українство сформувалося і продовжує кристалізуватися в сучасному світі внаслідок розпочатого 24 лютого 2022 р. повномасштабного вторгнення Росії в Україну, що стало каталізатором його появи та становлення. Під час цієї геноцидної, або першої ко-

лоніальної війни XXI ст., мільйони українців, переважно жінок і дітей, були змушені залишити Україну, що й спричинило «п'яту хвилю»^{2, 3} еміграції до зарубіжних країн. Так, за даними Державної служби статистики України, станом на 1 лютого 2022 р., тобто за три тижні до масованого вторгнення російської армії у межі нашої держави, чисельність постійного населення України становила 40 960 795 осіб⁴. А лише за неповний перший рік війни цей показник скоротився на 9 560 795 осіб: за оцінками експертів Українського центру охорони здоров'я (УЦОЗ), станом на кінець 2022 р. населення України становило близько 31,4 млн⁵.

Отже, критичне скорочення чисельності населення України як прямий наслідок першого року загарбницької російсько-української війни можна порівняти з безповоротними втратами українського населення під час Другої світової війни — до 10 млн осіб⁶. Це призвело до ситуації, коли реальне населення України фактично зрівнялося із загальною кількістю закордонних українців. У цьому контексті важливою є відповідна ремарка директорки Інституту демографії та проблем якості життя НАН України академіка Елли Лібанової: «Ми спробували оцінити чисельність населення на 1 січня 2023 р. в кордонах країни на 1 січня 2022 р. У нас вийшла варіація від 28 до 34 мільйонів осіб»⁷. У 2024 р. поточну ситуацію щодо чисельності населення України уточнив заступ-

ник директора з наукової роботи того ж Інституту Олександр Гладун: «Якщо рахувати без окупованих територій, це може бути і 28—30 мільйонів людей»⁸. Тобто приблизно стільки, скільки вихідців з України наразі проживають за кордоном. Усі вони разом формують сучасне глобальне українство, об'єднане не лише зазначеними вище ідентифікаційними цінностями, а й прагненням до перемоги у війні та до відродження повоєнної України.

Підставою для введення до наукового обігу нової дефініції «глобальне українство» стали вражаючі статистичні, демографічні, етнографічні, соціально-економічні, культурно-освітні, духовно-релігійні, ментально-поведінкові результати безпрецедентно масштабних еміграційних процесів унаслідок нинішньої російсько-української війни. Наведені вище дані свідчать, що масовий вимушений перетин кордонів України з початком великої війни мільйонами її мешканців вперше в історії нашої держави збалансував чисельність населення всередині країни та кількість етнічних українців зарубіжжя — приблизно по 30 млн осіб по обидва боки державного кордону. За таких обставин відбувається унікальна в історії українського народу інтерференція, комплементарність, взаємопроникнення, доповнення та збагачення його вітчизняного і зарубіжного компонентів, своєрідна зустріч громадян України з етнічними українцями на всіх паралелях та меридіанах світу. Безпосереднім результатом цього феномену стає прискорене подолання попередньої мовної, культурної та ментальної відмінності між класичною діаспорою та нинішніми мешканцями України з одночасним формуванням і кристалізацією єдиного українського соціокультурного простору в планетарних масштабах.

У цьому контексті слід зауважити, що потенціал глобального українства та його значення для України, особливо під час нинішньої російсько-української війни, є колосальним. З одного боку, українці за кордоном є народними

⁸ Демограф Олександр Гладун: Треба визнати, що нас в країні після війни буде 30 мільйонів. *РБК-Україна*. 29.10.2024. <https://surl.li/qqeboy>

² Рендюк Т. П'ята хвиля масової еміграції з України: особливості, проблеми та шляхи їх вирішення. В кн.: *Вітчизняна гуманітаристика в контексті повоєнного відновлення України та актуальних питань реформування НАН України*. Київ, 2023. С. 15—39.

³ Вишлінський Г., Михайлишина Д. Біженці з України: хто вони, скільки їх та як їх повернути? Центр економічної стратегії. <https://surl.li/fmbsrb>

⁴ Державна служба статистики України. <https://www.ukrstat.gov.ua/>

⁵ Український центр охорони здоров'я. <https://surl.li/godsci>

⁶ Найбільші матеріальні втрати в СРСР. Ціна перемоги над нацизмом у Другій світовій війні для України в семи цифрах. *New voice*. 08.05.2022. <https://surl.li/fuqtyk>

⁷ Інститут демографії назвав чисельність населення України. *Слово і діло*. 06.04.2023. <https://surl.li/krofkku>

амбасадорами і адвокатами України, носіями її мовних, культурних та духовних цінностей, провідниками позитивного іміджу нашої держави у світі, а з іншого — безцінним резервом людських, інтелектуальних, організаційних та інших можливостей для досягнення перемоги та відновлення України у повоєнний час, її розбудови на нових, передових засадах, без впливу радянської минувшини та відчуття меншовартості часів російсько-радянського панування, а також її перетворення на потужного і впливового актора на міжнародній арені.

В іншому разі, тобто якщо Україна не зуміє своєчасно повернути собі (хоча б частково) цей величезний потенціал, вона ризикує втратити його назавжди. У цьому контексті слід підкреслити зростаючу зацікавленість багатьох країн світу в якнайшвидшій інтеграції, а з часом і асиміляції українських переселенців. Не випадково переважна частина зарубіжних країн — реципієнтів втікачів від війни застосовують комплекс заходів, спрямованих на прискорене вивчення ними мов країн перебування, визначення з робочими місцями, придбання житла тощо. Всі ці чинники сильно прив'язують наших емігрантів до нових реалій за кордоном, поступово перетворюючи феномен вимушеного і тимчасового масового виїзду українців до різних зарубіжних країн на індикатор остаточного залишення ними України. Цей процес є перевірено бенефіціарним для низки країн Європи: у 2023 р. дві потужні європейські держави — Німеччина і Норвегія — досягли довгоочікуваного демографічного вибуху, коли загальна кількість їхнього населення зросла вперше після Другої світової війни за рахунок імміграції українців після вторгнення Росії в Україну 24 лютого 2022 р. З плином часу процес оптимізації демографічної ситуації продовжиться в тих країнах світу, де українські вимушені емігранти становлять значний відсоток населення, хоча він уже не проявиться так виразно, як у зазначених двох державах. Отже, небезпека втрати наших громадян-емігрантів зберігається.

Однак у цієї проблеми є ще одна, позитивна, сторона, яка залишається мало усвідомленою.

Той факт, що значна кількість українців може не повернутися в Україну, можна розглядати не лише як проблему, а й як нову можливість. «Українці, які інтегруються за кордоном, можуть бути дуже потужним провідником проукраїнської позиції в країнах перебування, а також потенційним джерелом інвестицій в економіку України, нових прогресивних знань, досвіду тощо»⁹, — вважають в українському уряді. Але за умови, що з цією глобальною спільнотою працюватимуть належним чином.

Головним напрямом роботи із закордонним українством, на наше переконання, мають стати глибоко продумані кроки з боку України, здійснені в тісній співпраці зі Світовим конгресом українців, Європейським конгресом українців, Союзом українських організацій в Австралії, іншими регіональними та національними об'єднаннями, асоціаціями та союзами українців і спрямовані не лише на збереження, а й на подальший розвиток національної ідентичності наших співвітчизників у будь-якому куточку світу, де вони наразі перебувають. При цьому не варто застосовувати різні підходи — одні, призначені для класичної діаспори в далеких від Вітчизни країнах, інші — для етнічних українців, які проживають на історичних теренах у сусідніх з Україною регіонах, а треті — для представників п'ятої хвилі еміграції, спровокованої вторгненням Росії в Україну. Відповідні підходи мають бути однаковими для всіх закордонних українців і скерованими на процвітання їх самоідентичності та подальшу консолідацію глобального українства з одночасним зміцненням зв'язків наших зарубіжних співвітчизників з Україною.

У цьому контексті слушними є напрями роботи, які визначив президент Світового конгресу українців Павло Грод ще на початку російської агресії в Україні і які залишаються актуальними й дотепер. Він, зокрема, наголосив на тому, що для закордонних українців особливо важливо зберегти національну ідентичність, насамперед через можливість ви-

⁹ Зануда А. Втеча від війни чи свідомий виїзд. Як змінилася міграція з України і якими будуть її наслідки. *BBC Україна*. 16.10.2024. <https://surl.li/ytembo>

вчення рідної мови шляхом розвитку мережі українських освітніх закладів усіх рівнів та збереження української культури в усіх її багатогранних вимірах. Вагому роль відіграють українська церква, український садочок, українська школа, молодіжна організація паралельно з навчанням у школі країни перебування. Позашкільні програми, творчі гуртки, футбольні клуби, танці, хор мають бути українськими. Ці заклади потрібні як запобіжники. Президент СКУ також підкреслив, що збереження української мови за кордоном — це першочерговий принцип¹⁰.

Тому Україна вже приділяє і, на нашу думку, має приділяти більше уваги ефективній співпраці з глобальним українством, завдяки якому в умовах агресивної війни Росії проти України відбувається інше унікальне явище, а саме, українізація світу, або універсалізація українства, насамперед через поширення в планетарному просторі української мови та культури. Саме українська мова та культура об'єднують націю — як вітчизняних, так і закордонних українців — єдиною метою перемоги, вони є важливими елементами безпекової структури держави, що дозволяють зберігати власну національну ідентичність і остаточно позбутися накопичених упродовж пів тисячоліття російських нашарувань. Завдяки культурі та мові Україна має звучати єдиним голосом у всьому світі, виробити єдиний стратегічний підхід, здобути багато союзників, партнерів та прихильників, щоб вітчизняний бренд лунав потужно. Українці на це заслуговують.

Оскільки комплексна робота з українізації світу не буде швидкою і простою під час війни, в Україні створили інституцію, яка має об'єднати громадян країни за кордоном та сприяти протидії російським наративам. Уперше про це 20 серпня 2024 р. повідомив Президент України Володимир Зеленський під час наради керівників закордонних дипломатичних установ України «Воєнна дипломатія: стійкість, зброя, перемога». Відтоді почали створювати нову

інституцію, яка має забезпечити «достатню силу глобальної української єдності... Мільйони наших людей в інших країнах, їхні зв'язки й відносини з Україною, захист наших спільних інтересів як нації — усе це буде сферою відповідальності нової інституції. Фактично це має бути міністерство української єдності та протидії російським впливам на українців... Також бачимо, що освітні, культурні та інформаційні потреби українців в інших країнах вимагають більшої активності від нашої держави. І це принципово нове завдання для України — раніше ми ніколи не мали такої частини нашої держави за кордоном»¹¹, — сказав глава нашої держави. На його думку, одна лише система Міністерства закордонних справ України з цим завданням не впорається, оскільки йдеться про мільйони українців.

Цікаво, що запропоновану Володимиром Зеленським ідею створення нової державної структури, яка предметніше опікувалася б закордонними українцями та перспективами їх повернення додому, швидко підхопив вітчизняний істеблшмент, представники якого впродовж кількох місяців висували лише різні альтернативні її назви, але не більше. Пролунали нові дефініції — від «Міністерства повернення українців» і «Міністерства демографії та діаспори» до «Міністерства об'єднання українців». Останню назву оголосив президент 19 листопада 2024 р. під час презентації у Верховній Раді України Плану внутрішньої стійкості. Зрештою 8 грудня 2024 р. Кабінет Міністрів України затвердив остаточну назву нової державної структури — Міністерство національної єдності — та її головні завдання. Міністерство є центральним органом виконавчої влади, його діяльність спрямовує і координує Кабінет Міністрів України. Нову інституцію було створено перейменуванням Міністерства з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій України, що підкреслює важливий факт: вона займається не лише закордонними українця-

¹⁰ Щоб повернути біженців, слід зберегти їхню українську ідентичність — президент СКУ. *Радіо Свобода*. 14.06.2023. <https://surl.li/ecfsfn>

¹¹ Виступ Президента на нараді керівників закордонних дипломатичних установ України «Воєнна дипломатія: стійкість, зброя, перемога». 19.08.2024. <https://surl.li/rivycn>

ми, а й мешканцями України з окупованих територій, у тому числі з Автономної Республіки Крим, а тому набуває універсальності. Основними завданнями міністерства є: згуртування українців за кордоном, зміцнення їхніх зв'язків з Україною; забезпечення освітніх, культурних та інформаційних потреб українців за кордоном; протидія російській пропаганді та впливу на українські громади за межами країни¹². Все це свідчить про особливу увагу, яку вище політичне керівництво України приділяє роботі з нашими співвітчизниками за кордоном.

Проте, на нашу думку, сам факт винесення на майже піврічне публічне обговорення питання щодо створення нової державної структури для налагодження на новому рівні співпраці із закордонним українством яскраво свідчить про актуальність цієї проблеми та необхідність упровадження більш повного і системного підходу в розробленні, організації та імplementації заходів з її розв'язання.

Головними складовими цього нового підходу, на нашу думку, мають стати такі базисні компоненти:

1. Визнання недостатньо ефективною попередньої роботи із закордонним українством тих державних органів влади, які дотепер цим займалися. Основним недоліком їхньої роботи у відповідному напрямі була відсутність належної координації та зведення зазначеної діяльності, як правило, до реалізації культурних заходів. Отже, нове міністерство має подолати цей недолік і приділяти координації роботи з глобальним українством особливу увагу.

2. Зміцнення вже наявних зв'язків діаспори з Україною та перетворення історичної Вітчизни на привабливу для закордонних українців країну, куди їм хотілося б повернутися. У цьому контексті може надати нового поштовху імplementація ухваленого 4 березня 2004 р. Закону України «Про закордонних українців» з відповідними змінами та доповненнями 2012 і 2022 рр. Новим та особливо потужним важелем зміцнення зв'язків України з глобальним

¹² В Україні створюють Міністерство єдності: що це за відомство і чим воно займатиметься. *Коротко про*. 20.08.2024. <https://surl.li/qywpqi>

українством буде ухвалення Верховною Радою України закону про подвійне або множинне громадянство, що дасть можливість закордонним українцям відчувати себе інтегрованими в українське суспільство.

3. Належна оцінка величезного креативного потенціалу глобального українства. За даними президента СКУ Павла Грода, які він оприлюднив у програмі Українського радіо «Амбасадори» 20 вересня 2024 р., йдеться про 65 млн українців у світі, — варто розглянути цей потенціал як важливий чинник відновлення України, її подальшого розвитку в економічній, освітній та інформаційній сферах, а також переглянути контакти зі Світовим конгресом українців, Європейським конгресом українців, іншими регіональними організаціями наших співвітчизників та українськими громадами в окремих країнах. Потрібно усвідомлювати, що Україна не обмежена лише державним кордоном, завдяки глобальному українству вона органічно вбудована у світ, а зарубіжні українці є частиною історичної Батьківщини, незалежно від країни їх проживання.

4. Запровадження докорінних змін у підходах до організації української освіти та виховання за кордоном, створення розгалуженої мережі шкіл та інших освітніх і виховних закладів для українців у світі, акредитованих в Україні та в країнах їх перебування.

5. Потужне протистояння дезінформаційній роботі російської пропаганди за кордоном з метою створення позитивного іміджу України у світі, заснування в зарубіжних країнах українських засобів масової інформації, ютуб-каналів з українським контентом та розвиток наявної, дотепер формальної та здебільшого не проукраїнської діаспорної мережі радіомовлення, телебачення, друкованих видань українською мовою.

6. Послідовне просування цінності багатогранної української культури в країнах, де проживають наші співвітчизники, через створення культурно-інформаційних центрів України як філій Українського інституту, який діє з 2017 р. і є головним ініціатором та імplementатором культурної дипломатії, — це ефек-

тивний шлях включення українців зарубіжжя у загальноукраїнський контекст.

7. Використання зростаючого потенціалу українських релігійних громад у світі для збереження не лише єдності українців, а й їх національної ідентичності, зв'язків з Україною як дієвих механізмів сприяння рееміграції на Батьківщину та реінтеграції в сучасне українське суспільство. Сприяння створенню через Вселенський Патріархат розгалуженої мережі Православної церкви України за кордоном, а також розширення присутності Української греко-католицької церкви в зарубіжних країнах.

8. Розроблення ефективної державної цільової програми повернення українців із-за кордону, причому не лише сучасних емігрантів, а й представників попередніх хвиль еміграції, а також налагодження результативної співпраці з урядами зарубіжних країн, об'єднаннями держав та міжнародними організаціями, зокрема з Управлінням Верховного комісара ООН у справах біженців та Європейським Союзом, з цього стратегічно важливого для національних інтересів України питання.

9. Приділення особливої уваги питанню повернення до України її громадян призовного віку, що є новим викликом для українського суспільства в умовах російсько-української війни і потребує розроблення окремих юридичних механізмів та відкритого діалогу щодо цієї важливої проблеми.

10. Використання міжнародного досвіду з репатріації та реінтеграції, зокрема й досвіду окремих країн, у розробленні заходів з повернення громадян, таких як надання економічної та правової допомоги, житлові, соціальні, освітні програми тощо.

Отже, на нашу думку, заснування нового міністерства відкриває можливості для рееміграції українців на Батьківщину та успішної реінтеграції в сучасне українське суспільство, особливо після переможного завершення війни. Успішна робота нового міністерства однозначно може сприяти подальшій консолідації глобального українства.

Проте для повернення українців додому одного міністерства недостатньо. Потрібне також

прийняття закону про подвійне (або множинне) громадянство, що в грудні 2024 р. вже стало предметом обговорення на парламентському рівні; освіта для українських дітей за кордоном та українська церква в тих зарубіжних країнах, де наразі проживають наші співвітчизники. Для цього Українська держава має налагодити комплексну роботу, спрямовану на всебічну підтримку ідентифікаційної цілісності глобального українства. Складовими цієї діяльності є дотримання національних інтересів нашої держави та поширення базових цінностей українського народу — мови, культури в усіх її проявах (сучасне українське кіно, мистецтво, нова українська музика, популярні пісні, різноманітні виставки, презентації українських книг, історична спадщина, духовність, традиції, обрядово-побутові компоненти, національна кухня тощо).

В умовах нинішньої великої війни важливо усвідомити, що українська мова стає зброєю, тобто виконує захисну функцію, є оберегом нації, символом свободи та національного суверенітету. З перших днів повномасштабного вторгнення РФ масовий перехід на українську мову став однією з найпоширеніших форм спротиву окупантам. Нею стали користуватися не лише в системі освіти й виховання, а й у професійній сфері, у сім'ях, особливо у спілкуванні з дітьми, у побуті та поза службовими обов'язками. Отже, українська мова стала для українців своєрідним маркером справжнього патріотизму. Відомо, що українська мова — одна з найпотужніших мов світу, за демографічним показником вона перебуває в третьому десятку серед усіх мов світу. Нашу державну мову офіційно визнано однією з найкрасивіших — вона посідає друге місце у світі (після італійської) за мелодійністю й третє (після французької та фарсі) — за красою лексики.

Водночас українська мова стає важливим маркером глобального українства, швидко набуваючи очевидних ознак всесвітньої мови, якою розмовляють не лише представники різних генерацій вихідців з України, які наразі офіційно проживають у понад 140 країнах світу, а й дедалі більша кількість зарубіжних дипломатів,

політиків, журналістів, блогерів, бізнесменів, військових, письменників, науковців, соціологів, діячів культури, політичних оглядачів, коментаторів та експертів, для яких спілкування українською стає престижним, перетворюється на професійну та життєву необхідність. Завдяки їхнім зусиллям українська мова успішно витісняє з арени міжнародного спілкування російську, час якої відходить у минуле.

У цьому контексті слід підкреслити важливість мовної дипломатії, ініціатива з впровадження якої належить Уповноваженому із захисту державної мови Тарасу Кременю. Метою цієї шляхетної ініціативи є популяризація та поширення української мови за кордоном. «Мовна дипломатія, якою обстоюємо національні інтереси, популяризуємо українську від шкільних програм до університетських студій, створюємо українськомовні аудіогіди в найкращих музеях світу або формуємо книжкові полиці за кордоном, перекладаємо міжнародні документи та забезпечуємо права громадян України, які проживають або тимчасово перебувають за межами України... Утверджуючи українську мову, ми посилюємо позиції України у світі»¹³, — зазначив Т. Кремень. Задля імплементації зазначеної ініціативи у березні 2024 р. мовний омбудсмен обговорив з представниками Світового конгресу українців питання комплексного забезпечення здобуття освіти державною мовою для понад 600 тис. українських дітей, які постійно або тимчасово проживають за межами України. Як результат, у навчальних закладах багатьох зарубіжних країн поступово вводять викладання української мови як окремої дисципліни або відкриваються вечірні, суботні та недільні українські школи й центри.

У зв'язку з цим актуальною і своєчасною вбачається оприлюднена в липні 2024 р. ініціатива першої леді України Олени Зеленської щодо створення глобальної коаліції українських студій. Вона передбачає підтримку вже наявних потужних центрів українських студій

¹³ Мовний омбудсмен обговорив з представниками МЗС поширення української мови за кордоном. *Українформ*. 01.05.2024. <https://surl.li/rmfgxf>

у таких державах, як Німеччина, Франція, Велика Британія, США та Канада, а також створення нових мовних, освітніх, культурних та наукових структур у тих зарубіжних країнах, де після початку вторгнення Росії в Україну локалізувалися найбільш численні громади сучасних українських емігрантів¹⁴. До того ж дев'ятий пункт представленого 19 листопада 2024 р. Володимиром Зеленським у Верховній Раді України Плану внутрішньої стійкості передбачає реалізацію формату «культурного Рамштайну» для України. Крім того, буде підготовлено календар заходів з популяризації української культури в усіх регіонах світу, щоб підтримувати український контент та культурний продукт. Держава має намір підтримувати також переклад творів українських авторів іншими мовами та інтеграцію українознавчих студій в академічний простір світу, тобто системно сприяти появі кафедр україністики у світових університетах¹⁵.

Усе наведене вище дає підстави говорити про появу у світі нового явища — українського мовного всесвіту, носіями якого є насамперед представники глобального українства.

Новою тенденцією розвитку вищезгаданого українського мовного всесвіту стає пришвидшений війною масовий перехід з російської на українську зовнішньо переміщених осіб, які виїхали з України до зарубіжних країн, особливо вихідців зі східних та південно-східних регіонів, які щоденно докладають послідовних зусиль заради повернення до використання рідної мови. Прикладом може бути шляхетний вчинок журналістки телебачення з Харкова Ольги Сітковської, яка вивчила українську мову самотужки, а тепер допомагає іншим опанувати її. Вона виїхала за кордон, рятуючись від війни, і тепер викладає українську мову для українців та іноземців. О. Сітковська вирос-

¹⁴ Поширюємо знання про Україну: ініційовано запуск Глобальної коаліції українських студій. Сайт Міністерства освіти і науки України. 12.07.2024. <https://surl.li/dgshgp>

¹⁵ Зеленський у Раді представив план стійкості України: що у ньому. *РБК-Україна*. 19.11.2024. <https://surl.li/acknxx>

ла в Харкові, здобула економічну освіту, але реалізувалася як російськомовна журналістка й телеведуча на місцевому телеканалі. Після поспішного і вимушеного переїзду спочатку до Польщі, а пізніше — до Італії вона стала відомою блогеркою. Для цього вона самотужки вивчила українську мову і, можна сказати, розробила власну методику. А з часом вирішила поділитися своїм досвідом з іншими українцями-переселенцями, які також прагнули якомога скоріше вивчити українську мову. Для цього вона запустила в Інстаграмі марафон з вивчення мови — попит на нього був просто шалений. Наприкінці 2023 р. в неї в Інстаграмі було зареєстровано 3,5 тис. підписників, у Фейсбукі — 5 тис., вона також почала вести ТікТок, і деякі її відео вже набирали по 25—30 і навіть 95 тис. переглядів. Основна аудиторія Ольги Сітковської — українці, які прагнуть перейти на українську. Наприклад, психологиня з Харкова А. Руденко вивчала українську мову з О. Сітковською впродовж 5 місяців. Цікаво, що займається Ольга Сітковська і з іноземцями. Серед її студентів є, наприклад, колумбієць зі США Едуардо, який назвав блогерку справжньою амбасадоркою української мови¹⁶.

У цьому контексті можна навести безліч переконливих прикладів того, як під час нинішньої агресивної війни Росії проти України українська мова помітно прогресує у її поширенні як у середовищі закордонних українців, так і серед іноземців, які проживають на території нашої держави, та іммігрантів із зарубіжних країн до України. Унікальну справу в цьому напрямі роблять сестри Ольга та Олена Скворчевські, які у 2024 р. почали створювати повчальні українські казки, щоб допомогти дітям швидше засвоїти українську мову та зменшити вплив російського контенту на тих, хто прагне її знати. Для розроблення мультиплікаційних персонажів вони використовують штучний інтелект. Показовим є те, що їхній знаний як в Україні, так і за кордоном ютуб-канал «Казкова мудрість», на який станом на чер-

вень 2024 р. підписалися понад 15 тис. глядачів і де є вже понад 20 казок, має велику популярність не лише у дітей, а й серед дорослих, які бажають вивчити чи вдосконалити українську мову. До того ж казки сестер Скворчевських уже показують на шкільних та дошкільних заняттях, у тому числі й в освітніх закладах для дітей-українців у деяких зарубіжних країнах. Завдяки їм українській мові вчать своїх дітей іноземці та емігранти¹⁷.

Новим та ефективним каналом закріплення української мови за кордоном стало зростаюче впровадження згаданих вище українських аудіогідів у закладах культури тих зарубіжних країн, де перебувають найчисленніші громади українців-переселенців. Насамперед ідеться про Німеччину та держави Бенілюксу, а також ще 46 країн світу. Так, у листопаді 2024 р. функціонував 91 аудіогід українською мовою. Ця шляхетна діяльність проводиться під егідою Олени Зеленської. «Експонати Музею старого мистецтва, Музею межі століть та Музею Рене Магрітта, які входять до Королівських музеїв витончених мистецтв Бельгії — комплексу художніх музеїв у Брюсселі, де зберігається велика колекція живопису й скульптури, стануть ближчими для українських відвідувачів — бо заговорили українською за допомогою нашого аудіогіда», — розповіла перша леді. Також українська мова стала доступною для гостей художнього музею Барберіні в німецькому Потсдамі, який відомий своєю колекцією пейзажного живопису світових імпресіоністів та постімпресіоністів. Там зберігаються, зокрема, 34 картини Клода Моне. «Отже, в нашому проєкті з українізації пам'яток світу вже 89 аудіогідів у 47 країнах. Продовжуємо говорити зі світом мовою мистецтва. Нехай воно буде зрозумілим і примножує порозуміння між усіма вільними країнами»¹⁸, — зазначила Олена Зеленська. Раніше україномовні аудіогіди з'явилися у двох

¹⁷ Українки створюють казки за допомогою ШІ — історія боротьби з російським контентом. *Дім*. 18.06.2024. <https://surl.li/zrvoog>

¹⁸ У музеях Бельгії і Німеччини запрацювали аудіогіди українською мовою. *Читомо*. 19.10.2024. <https://surl.li/gkpunv>

¹⁶ Ольга Сітковська: «Перехід на українську мову — це не подія, а процес, який триватиме роками». *Рубрика*. 26.12.2023. <https://surl.li/nwfofb>

музеях Нідерландів, а в листопаді 2024 р. — в Аргентині та Перу.

Отже, мова — це надважливий чинник національної самосвідомості, який, особливо під час цієї війни, набуває виняткового ідентифікаційного значення. Тому держава має негайно вжити системних заходів з розширення функціонування української мови не лише в Україні, а й за її межами — всюди, де проживають наші співвітчизники.

На особливу увагу заслуговує процес розвитку мережі української освіти за кордоном. Показник у понад 500 тис. українських школярів за кордоном, у тому числі в Африці, підтвердив Уповноважений із захисту державної мови Тарас Кремень у спеціальній передачі Українського радіо 17 жовтня 2024 р. Вже наприкінці 2022 р. Україна активізувала роботу із забезпечення умов для отримання українськими школярами-емігрантами освіти рідною мовою у зарубіжних країнах, де вони опинилися внаслідок російської навали. Так, 11 грудня 2022 р. за ініціативою Міжнародного інституту освіти, культури та зв'язків з діаспорою Національного університету «Львівська політехніка» (МІОК), Світового конгресу українців та Світової федерації українських жіночих організацій (СФУЖО) відбувся Другий світовий форум українознавчих навчальних закладів «В освіті сила України». Варто нагадати, що результатом роботи Першого світового форуму, який проходив у Львівській політехніці у 2018 р., стало започаткування та створення першої у світі платформи українознавчих освітніх закладів за кордоном «Український освітній всесвіт», що також сприяло формуванню сучасного глобального українства. Проте повномасштабне вторгнення Росії в Україну 24 лютого 2022 р. зумовило нові виклики, зокрема мільйони українських дітей з центральних та східних регіонів України опинилися за кордоном. Вони перебувають у пошуку освітніх закладів, шляхів інтеграції в нові суспільства, а головне — збереження власної української ідентичності. Тому одне із завдань, яке поставили перед собою організатори другого форуму, — окреслення та вирішення питань, пов'язаних з

українською освітою дітей нових українських мігрантів в усіх 140 країнах світу, де вони проживають. Робота форуму відбувалася в кількох форматах. Під час панельної дискусії «Після перемоги: візія української освіти за кордоном» виступили тодішній Міністр освіти і науки України, регіональна віцепрезидентка СКУ в Австралії та Океанії Наталія Пошивайло-Таулер, директорка Міжнародного інституту освіти, культури та зв'язків з діаспорою Ірина Ключковська, почесний консул Канади в Україні, доктор філософії, викладачка кафедри початкової та дошкільної освіти Львівського національного університету імені Івана Франка Оксана Винницька-Юсипович, регіональний віцепрезидент СКУ в Північній, Південній та Західній Європі, голова Спільки українців Португалії Павло Садоха, регіональна віцепрезидентка СКУ в Центральній та Східній Європі Віра Коник, голова правління Фонду «Наш вибір», співробітниця Інституту філософії та соціології Польської академії наук Мирослава Керик та вчителька Української школи при церкві Святого Володимира Великого у Парижі, член управи Союзу українок Франції Люба Любчик. Завдяки такому широкому представництву кожен учасник форуму мав можливість отримати відповіді на такі актуальні питання, як: «Що варто робити, аби протидіяти асиміляції?»; «Як протистояти «руському міру» за кордоном?»; «Як інтегруватися в освітній простір Європи?»; «Як заохотити українських дітей та батьків, які вимушено перебувають за кордоном, обирати українські навчальні заклади, а не російські?»; «Якими є тренди сучасного українського шкільництва?»; «Як вирішуються проблеми та які виклики постали перед українськими навчальними закладами у Польщі?»; «Що таке «Український освітній всесвіт» та як ним користуватися?» тощо. Усі перелічені та інші питання щодо освіти засвідчили, що проблеми українського шкільництва за кордоном є пріоритетним і вкрай важливим напрямом роботи для української влади. Крім того, на форумі відбулася презентація проекту «Створення мережі ресурсних інклюзивних центрів для освіти дітей українських біженців: на прикладі

Португалії». Водночас уперше було проведено роботу у форматі «світових кафе», що дало можливість учасникам із майже 40 країн світу розробити рекомендації для вирішення проблем, які виникають із дітьми вимушених емігрантів, збереження їхніх зв'язків з Україною, популяризації української мови серед батьків, подолання російських наративів у школах, протидії «руському міру»¹⁹ тощо.

Однією з головних умов успішного розвитку української системи освіти за кордоном для українських дошкільнят, школярів та студентської молоді є забезпечення наявної освітньої мережі рідною мовою в зарубіжних країнах підручниками та книгами з України. У цьому контексті системну роботу здійснюють у рамках започаткованої 5 березня 2022 р. та послідовно реалізованої в наступні роки Державним комітетом телебачення і радіомовлення спільно з Офісом Президента України та Міністерством культури та стратегічних комунікацій України ініціативи «Українським дітям — українську книгу». Мета акції — безоплатне забезпечення дітей, які були змушені переселитися через війну Росії проти України, підручниками, навчальними посібниками та художньою літературою. У межах цієї акції станом на березень 2024 р. вже понад 600 тис. книжок потрапили до бібліотек, шкіл та організацій 30 європейських країн. Серед перших зарубіжних бібліотек, які отримали українські видання, фігурує Королівська бібліотека Данії, куди було відправлено партію з 2 тис. українських книжок, які за короткий час було розповсюджено з допомогою Асоціації українців Данії за підтримки посольства України серед громадських бібліотек тих населених пунктів, де перебувала найбільша кількість переселенців з дітьми з України²⁰. А в серпні 2024 р. Королівська бібліотека Данії отримала ще 1 тис. українських книг, що свідчить про підвищений

попит на українські видання серед вимушених переселенців до цієї розвиненої європейської країни. Все це забезпечує наших співвітчизників із-за кордону від втрати комунікативного зв'язку з українським мовним контентом²¹.

В умовах продовження війни є шляхетні ініціативи щодо розвитку українського шкільництва і від українців, які тимчасово або на постійній основі перебувають у різних країнах Європи та світу. Так, у серпні 2024 р. Українська суботня школа у Відні оголосила про набір вчителів початкових класів та інших рівнів освіти²². А у липні 2024 р. з аналогічною ініціативою виступила гімназія імені Тараса Шевченка у Кишиневі. Як повідомив Національний конгрес українців Молдови, на вакансії можуть зголоситися педагоги, в яких є визнана в Україні кваліфікація вчителя, досвід викладання в початковій або середній школі, спеціалізація з одного з таких предметів: математика, фізика, історія, українська мова та література, і, безперечно, вільне володіння українською мовою, що допоможе дітям з України здобути якісну освіту рідною мовою²³. Латвія, зі свого боку, ініціювала розширення Ризької української середньої школи, яка станом на літо 2024 р. була базовою школою для українських дітей. У цій школі, де викладають українську мову та літературу як предмет, у 2023/2024 навчальному році освіти отримали 200 школярів-українців. Також розглянуто можливість створення в Ризі Міжнародної української школи вже у 2024 р. Крім того, на позитивну оцінку заслуговує діяльність Українського дому в Латвії, зокрема започаткування на його базі занять з вивчення української мови, літератури, історії, культу-

²¹ «Українській молоді — європейську книгу»: українські студенти отримали тисячі примірників книг з Європи. Сайт Міністерства культури та стратегічних комунікацій України. 12.06.2024. <https://surl.li/chhnbe>

²² Українська суботня школа у Відні запросила на роботу вчителів. *Укрінформ*. 09.08.2024. <https://surl.li/subgnm>

²³ Гімназія імені Шевченка в Кишиневі запрошує на роботу вчителів. *Укрінформ*. 18.07.2024. <https://surl.li/uxezwx>

¹⁹ Другий світовий форум українознавчих навчальних закладів «В освіті сила України». *Український погляд*. 09.12.2022. <https://surl.li/jthvsk>

²⁰ У Королівській бібліотеці Данії відтепер є понад 2 тисячі українських книжок. *Читомо*. 09.03.2023. <https://surl.li/piixsm>

ри для дітей з України та для місцевої української громади²⁴. У вересні 2024 р. в Нідерландах, у місті Маастрихті, розпочала роботу українська суботня школа — освітній центр «Крила». Заклад розраховано на дітей віком від 3 до 10 років. У цій школі діти вивчають українську мову, літературу та історію, а також займаються творчою активністю, зокрема малюванням, ліпленням, аплікацією та іншими корисними заняттями, що розвивають уяву і креативність²⁵. Важливо підкреслити, що мережа українського шкільництва продовжує розширюватися в Угорщині. Так, крім приватної школи української мови ім. Лесі Українки, яка діє в Будапешті, 31 серпня 2024 р. в угорській столиці запрацювала перша державна українсько-угорська двомовна гімназія. Про її створення було домовлено під час візиту прем'єр-міністра Угорщини Віктора Орбана до Києва у липні 2024 р. У ній здобувають освіту понад 300 дітей, працюють 33 вчителі. Загалом гімназія розрахована на 700 учнів. А 7 листопада 2024 р. цей навчальний заклад відвідав Володимир Зеленський, який перебував у Будапешті в рамках саміту Європейської політичної спільноти. Під час зустрічі з учнями та вчителями глава держави зазначив, зокрема, таке: «Дуже радий вас бачити. Ви молодці, що не забуваєте Україну. Ви маленькі українці, але будете дорослими та міцними. Дуже радий, що ви все пам'ятаєте, вивчаєте й після перемоги обов'язково повернетесь в Україну». А після зустрічі В. Зеленський повідомив у Telegram, що «наші українські діти попри війну, життя далеко від дому зберігають зв'язок з Україною, продовжують навчатися й розвиватися. І це можливо завдяки таким закладам, як українсько-угорська школа в Будапешті. Сьогодні зустрівся та поспілкувався з її учнями — юними українцями, які пам'ятають про свою батьківщину, вивчають її мову та куль-

туру й після перемоги, вірю, обов'язково повернуться додому»²⁶.

На продовження цієї теми можна навести безліч переконливих прикладів того, як під час нинішньої війни Росії проти України українська мова та освіта помітно прогресують у їх поширенні в середовищі закордонних українців. Наведені дані яскраво свідчать про масштаби й ареал поширення системи освіти українською мовою у світі. Отже, українська мова та освіта за кордоном стають ще однією складовою, поряд з культурою та релігією, ідентичної цілісності зарубіжних українців, що надає українству глобального виміру.

Наступним маркером життєдіяльності єдиного глобального українства є потужна присутність у світі багатогранної української культури, яка стрімко закріплюється в усіх країнах, де опинилися українці, в тому числі вимушені втікачі від лиха війни. Зокрема, йдеться про такі елементи культури, як вишитий одяг, який успішно стає світовим брендом, українське кіно, фольклор та нова музика, традиційна кухня, звичаї та обряди. Особливістю глобального українства є те, що воно охоплює не лише географічні межі Української держави, а й надзвичайно широкий ареал проживання етнічних українців у всьому світі. З цього випливає, наприклад, важлива роль вишитого одягу в збереженні й подальшій консолідації національної свідомості багатомільйонного закордонного українства, зростання значення вишиванки у зміцненні зв'язків українців зарубіжжя з історичною Батьківщиною. Слід зазначити, що вишиванку в усьому її різноманітті в усі часи сприймали і на сьогодні оцінюють як помітний маркер належності її носіїв до єдиного світу українства. У ній закодовано єдність та розмаїття індивідуального й колективного історичного досвіду етнічних українців, включно з тими, хто проживає за кордоном. А з початком повномасштабної фази російсько-української

²⁴ Посол України обговорив з очільницею Міносвіти Латвії освітні потреби українських дітей. *Укрінформ*. 09.08.2024. <https://surl.li/ngweid>

²⁵ У Нідерландах відкривається українська школа — як працюватиме. *Судово-юридична газета*. 07.09.2024. <https://surl.li/blnoju>

²⁶ Ліпич О. «Наші діти зберігають зв'язок з Україною»: Зеленський відвідав державну українсько-угорську школу в Будапешті. *OBOZ.UA*. 08.11.2024. <https://surl.li/yobgka>

війни вишиванка стала символом вільних людей і свободи, української нескореності, сучасною культурною зброєю проти російських окупантів, яка об'єднує українців з України та із-за її меж. Зокрема, щорічний День вишиванки стає ще одним приводом заявити, що українці — вільний народ незалежної держави, яка відчайдушно бореться з підступним загарбником. Відтак, під час війни вишиванка набула ще глибшого символізму, що свідчить про збереження української культури в умовах знищення культурної спадщини. Біженці беруть вишиванки з собою за кордон на знак самовираження.

Отже, неспровокована російсько-українська війна істотно прискорила такі виключно позитивні явища, як завершення процесу кристалізації української нації, зміцнення відчуття єдності вітчизняного та зарубіжного компонентів глобального українства. Водночас на нинішньому етапі, коли відбувається прискорене злиття класичної української діаспори з представниками нинішньої, п'ятої, хвилі масової еміграції з України, вишиванка для всіх закордонних українців стає важелем утвердження у світі особливості української культури, своєрідною візитівкою історичної Батьківщини, маркером глибинного зв'язку з Українською державою. З іншого боку, в складних для України умовах сьогодення вишиванка, коли її носять королеви, лідери провідних країн та бізнесмени на різних континентах, стала дієвим механізмом створення потужного руху світової солідарності з українським народом, формування позитивного іміджу нашої держави за кордоном та невпинного зростання її авторитету на міжнародній арені.

В умовах війни українці стали більш свідомими і готовими, крім державних кордонів і території, захищати ще й нашу спільну культурну спадщину, що також є виявом патріотизму. Всього через три місяці після початку широкомасштабного російського вторгнення в Україну тодішнє Міністерство культури та інформаційної політики України разом із Державним агентством з питань мистецтва та мистецької освіти запустили проект «Україна

тепер і назавжди», щоб привернути увагу світу до української культури та мистецтва, продовжити об'єднувати міжнародне співтовариство у спротиві російській агресії. У рамках цього проекту і дотепер проводять концерти, виставки, літературні читання, дискусії з українськими інтелектуалами, кінофестивалі, показують театральні вистави тощо²⁷.

У контекст посилення та розвитку присутності України в зарубіжному культурному просторі вдало вмонтовується щорічне проведення Міжнародних форумів культурної дипломатії. 8 жовтня 2024 р. Український інститут та Міністерство закордонних справ України провели п'ятий форум, під час якого українські та міжнародні експерти обговорили поточні виклики і можливості для культурної дипломатії в умовах глобальних змін, методи деколонізації культури та боротьбу з поширенням Росією дезінформації. «Ми об'єднані єдиною метою перемоги, досягнення сталого миру. Культура є елементом безпекової структури держави, що дозволяє зберігати свою ідентичність і творити оцінки минулого, сьогодення й майбутнього. Ми маємо звучати єдиним голосом за кордоном, мати єдиний стратегічний підхід, щоб бренд України звучав сильно, бо ми на це заслуговуємо»²⁸, — зазначив Міністр закордонних справ України Андрій Сибіга.

Важливим свідченням докорінних трансформацій національної ідентичності закордонних українців стає їх повернення до цінностей традиційної віри та зростаюче позитивне сприйняття ними Православної церкви України, яка поступово розбудовує власну інфраструктуру в багатьох країнах світу. Попри всі перепони на цьому шляху, створені за кордоном насамперед Російською православною церквою та Українською православною церквою (Московського патріархату), ПЦУ крок за кроком відкриває нові парафії в різних країнах, де кристалізу-

²⁷ Ukraine Now and Forever: в Україні презентували новий бренд української культури. *Матриця свободи*. 15.04.2022. <https://surl.li/hjdeib>

²⁸ У Києві пройшов Міжнародний форум культурної дипломатії 2024. *Detector.media*. 09.10.2024. <https://surl.li/irwlnlnd>

ються численні українські громади. Її вірним союзником став Вселенський патріархат, до компетенції якого входить і питання щодо заснування нових епархій за межами України. Проте мільйони закордонних українців мають можливість долучитися до парафій Української греко-католицької церкви, які існують уже давно. Ця церква має 20 архієпархій та епархій у десяти зарубіжних країнах і розгалужену мережу церков у багатьох інших державах. Отже, УГКЦ як продержавницька українська церква активно розвиває свої церковні структури за кордоном, підтримуючи й старі греко-католицькі громади в різних країнах світу, що відчутно консолідує та об'єднує глобальне українство. Бо українські парафії у діаспорі — це не лише релігійні організації, а й центри просування української мови, культури, а також потужний інструмент створення позитивного іміджу України у світі та надійний засіб збереження й розвитку національної ідентичності закордонних українців. На сьогодні УГКЦ є найбільшою католицькою церквою грецького обряду у світі, яка об'єднує понад 5,9 млн вірян²⁹. Перебуваючи у співпричасті з Римо-католицькою церквою, вона зберігає візантійську літургійну традицію, ідентичну з практикою ПЦУ. А це відкриває необмежені можливості

²⁹ Предстоятелі Православної та Греко-католицької церков привітали українців зі святами. *Укрінформ*. 23.08.2024. <https://surl.li/bsmyvt>

для їх спільної підтримки незалежної України, в тому числі в процесі її ефективного протистояння експансії РПЦ на теренах Української держави та за її межами.

Отже, нинішня повномасштабна фаза понад 10-річної війни Росії проти України не лише спровокувала глибинні тектонічні зміни в гуманітарній, соціальній, мілітарній, безпековій, політичній, економічній, демографічній сферах, а й привела до появи безпрецедентного явища світового масштабу, а саме до глобалізації українства та українізації світу. В умовах війни сучасне глобальне українство стає важливим чинником досягнення перемоги українського народу та перспективного відродження країни у післявоєнний період. Однак найголовніше, що глобальне українство вперше в історії об'єднує величезний потенціал населення Української держави з не меншими можливостями закордонних українців, остаточно подолавши попереднє штучне розмежування, навіть у певному сенсі протистояння між українцями з України та нашими співвітчизниками із-за кордону. Це стає запорукою наших теперішніх і майбутніх успіхів у всіх сферах діяльності та на всіх напрямках подальшого розвитку. Водночас поява у світі цього нового соціокультурного феномену є новим викликом для Української держави, а його пізнання — першочерговим завданням для науковців, на яких чекає більш ретельне дослідження цього безпрецедентного явища планетарного масштабу.

Teofil G. Rendiuk

M. Rylsky Institute of Art Studies, Folklore and Ethnology of the National Academy of Sciences of Ukraine, Kyiv, Ukraine
ORCID: <https://orcid.org/0009-0000-1361-0316>

GLOBAL UKRAINIANHOOD IS A NEW SOCIO-CULTURAL PHENOMENON IN THE MODERN WORLD

The article examines a new planetary phenomenon — global Ukrainianhood, which for the first time in the history of Ukraine and the world has closely united tens of millions of our compatriots from abroad with the Motherland. It is emphasized that the decisive factor in the emergence of modern global Ukrainianhood is the full-scale phase of the Russian-Ukrainian war that began on February 24, 2022, which provoked the fifth wave of emigration from Ukraine to the world. The purpose of the article is to analyze the identifying essence of global Ukrainianhood as a factor in ensuring the unity of Ukraine and Ukrainians abroad. It is concluded that global Ukrainianhood becomes an important factor in achieving the victory of the Ukrainian people in the current war and the promising revival of the country in the post-war period.

Keywords: war, forced migrants, Ukrainians abroad, diaspora, global Ukrainianhood, identity integrity.

Cite this article: Rendiuk T.G. Global Ukrainianhood is a new socio-cultural phenomenon in the modern world. *Visn. Nac. Akad. Nauk Ukr.* 2025. (3): 15—28. <https://doi.org/10.15407/visn2025.03.015>